

Perustuu samannimiseen, Liberan julkaisemaan raporttiin

MITEN SUOMI VOIDAAN PELASTAA

VESA KANNIAINEN • JUKKA ALA-PEIJARI • HEIKKI KOSKENKYLÄ
TUOMAS MALINEN • ILKKA MELLIN • SAMI MIETTINEN

Arviot Suomen kansantalouden näkymistä synkkenivät vuoden 2014 aikana sitä mukaa, kun uusia havaintoja talouden kehityssuunnasta tuli esiin. Poliitikkoja Suomen hallituksesta pääministeriä myöten siirtyi kesken hallituskauden poliittisen uransa seuraavalle portaalle Brysseliin. Vertaus ”uppoavan laivan jättämisestä” ei ole kovin kaukaa haettu. Maahan jäi kuuden puolueen toimimaton hallitus, josta sittemmin irtaantui kaksi pienpuoluetta valmis-telemaan maaperää tulossa olevia vaaleja silmällä pitäen. Tätä kirjoitettaessa Suomen talousvaikeudet ovat kasaantuneet. Samalla hallituksen kyky toteuttaa rakenteellisia uudistuksia on kärsinyt haaksirikon. Hallituksen kärkihanke, sote-uudistus kaatui juridiseen lyhytnäköisyyteen: maan väestön oikeus kohtuullisiin terveys- ja sosiaalipalveluihin todettiin eduskunnan perustuslakivaliokunnassa vähemmän painavaksi kuin kuntien oikeus itsehallintoon. Hallituksen ja kansanedustuslaitoksen työskentely istuntokauden loppumetreillä jää ala-arvoisuudessaan Suomen historiaan: hallituksen ministerit ja kansanedustajat kaatoivat eduskunnassa omia esityksiään.

Vaaleja edeltävinä kuukausina useat lobbaustahot ovat laatineet julkisia toivomuslistoja tulevilla päättäjille siitä, mitä vaalien jälkeen talouspolitiikassa tulee tehdä. Hallitus tilasi selvityksen Ruotsin taloutta menestyksellisesti pitkään luotsanneelta valtiovarainministeriltä. Valtiovarainministeriön virkemiehistö on synkentänyt arvioitaan julkisen talouden budjettitaloudesta ja sen tasapainottamisen tarpeesta. Puolueet ovat reagoineet viestiin vaihtelevin painatuksin ja omia äänestäjäryhmiä miellyttävin esilletuloin.

SUOMI TARVITSEE RAKENTEELLISIA UUDISTUKSIA TALOUTEENSA

Kirjassamme pureudumme kysymykseen siitä, mitä rakenteellisia uudistuksia Suomessa on toteutettava, jotta kasvukynsä menettänyt kansantalous pääsisi takaisin kasvu-uralle. Julkisen talouden kysymykset ovat vain osa tällaista ohjelmaa. Sitäkin tärkeämpi on kysymys yksityisen yritystoiminnan

edellytysten vahvistamisesta Suomessa. Se edellyttää työmarkkinauudistuksia, verouudistusta, pääomamarkkinoiden kehittämistä ja muita rakenteellisia uudistuksia. Kysymys on sama, joka Saksassa nostettiin 2000-luvulla, jolloin Saksan todettiin olevan Euroopan sairas mies. Onkin luontevaa odottaa, että yksi keskeinen käsittelemämme teema koskee työmarkkinauudistuksia. Saksan Harz-reformit tuottivat sellaisen kasvuhakuisen ja dynaamisen markkinatalouden, jonka menestyksestä myös Suomi voisi ottaa opiksi.

Suomen kansantalouden menetykset viimeisen 7 vuoden aikana ovat olleet mittavat. BKT on reaalisesti alentunut 5 % samalla, kun kuilu potentiaaliseen kasvu-uraan on tuottanut arviomme mukaan 50 mrd. euron tappiot. Työttömyys on korkea: maassa on 350 000 ihmistä vailla työtä. Ratkaisujen löytäminen vanhenevan väestön hoivapaleluihin on päättäjillä edessä.

Suomi tarvitsee rohkeaa uudistumista. Hukkuvalle on heitettävä pelastusrenkas. Taloudellisten reformien toteuttaminen ei koskaan ole ”pareto-parannus” – aina on niitä, jotka lyhyellä tähtäimellä ovat häviäjiä. Pitkän tähtäimen hyötyä ei jakseta odottaa. Edunvalvontaorganisaatiot aktivoituvat ja muutosvastarinta on vahvaa.

Suomi tarvitsee rohkeaa uudistumista. Hukkuvalle on heitettävä pelastusrenkas.

Muutosvastarinna huolimatta pöydälle on nostettava keskeiset ongelmat. Kävimme käsiksi työhömmä piittaamatta kritiikistä, joita kirjaan tulevat ajatukset todennäköisesti kohtavat. Taloudellisten ehdotusten ohella esitämme myös radikaaleja muutosehdotuksia eduskunnan ja hallituksen työn laadun parantamiseksi. Ehdotuksemme voivat olla myrkyä poliitikoille ja puolueille. Ne on kuitenkin uskallettava nostaa esiin.

Suomalaisen hyvinvointimallin säilyttämisessä talouskasvun nopeuttaminen on keskeisellä sijalla. Ilman sitä julkisten menojemme kuten ilmaisen peruskoulutuksen ja julkisen terveydenhuollon rahoittaminen käy mahdottomaksi. Taloustieteellisen tutkimuksen mukaan talouskasvun aikaansaamiseksi maan on:

- pidettävä kansalaisten koulutustaso korkealla ja panostettava tutkimukseen,
- luotava tehokkaat julkiset instituutiot, mutta pidettävä verotus matalana, sääntely vähäisenä ja julkisen sektorin koko hallittuna,
- kannustettava yrittäjyyteen ja riskinottoon.

Seuraavaksi käymme läpi joitain kirjamme keskeisiä löydöksiä.

ONKO JULKINEN SEKTORI JO YLISUURI?

Vaikka Suomen julkinen velka on euromaiden vertailussa kohtuullinen, kestävyysvaje on todellinen ja signaali siitä, että julkinen talous ei ole hallinnassa olevalla uralla.

Julkisen talouden tunnusluvut Suomessa

- Julkisten menojen suhde bruttokansantuotteeseen (BKT) 57,2 %.
- Kokonaisveroaste 44 %.
- Julkisyhteisöjen alijäämä (sosiaaliturvarahastot pois lukien) 3,4 % suhteessa BKT:hen.
- Julkinen velka ylittänyt 60 %:n BKT-suhteen.
- Julkisen talouden tuottaman arvionlisän BKT-osuus 20 %.
- Julkisen talouden työvoimaosuus 27,6 % vuonna 2013 (todennäköisesti aliarvio).

Julkisen sektorin ylipaisumiselle voidaan löytää selkeitä syitä

- Kansalaiset haluavat eri asioita (Arrow'n mahdottomuus-teoreema).
- Julkisten palveluiden kysyntä kasvaa tulotason noustessa nopeammin kuin tulot (Wagnerin laki).
- Matala julkisen sektorin tuottavuuden kasvu lisää menopaineita (Baumolin tauti).
- Demokratia perustuu edunvalvontaan, mutta tarvittavaa vastalobbausta ei ole helppo aikaansaada (Olssonin lobbausteoria).

Tuleeko Suomen elvyttää?

- Julkiset investoinnit ovat Suomessa kasvaneet; kun indeksipisteluku vuonna 2001 oli 104, oli se 174 vuonna 2014. Julkiset investoinnit ovat kasvaneet enemmän kuin euromaissa. Niiden taso on kuitenkin yhä kohtuullisen matala.

- Ne julkiset investoinnit kannattaa pyrkiä toteuttamaan nopeutetussa aikataulussa, mitkä tulisivat toteutettavaksi joka tapauksessa.
- Julkisia kulutusmenoja ei voida lisätä.

Mitä menoleikkauksia tulisi toteuttaa?

- Kirjamme punaisena lankana on ollut analysoida leikkauslistojen asemesta sellaisia rakenteellisia reformiehdotuksia, jotka saavat aikaan yritystoiminnan vahvistumista ja kasvua
- Kirjasta löytyy kuitenkin joitakin konkreettisia ehdotuksia menoleikkauksiksi ja verotukien poistamiseksi. Näitä ovat:
  - Työmarkkinajärjestöjen jäsenyyden verosubvention poistaminen sekä työntekijöiltä että työnantaja-yrityksiltä.
  - Suorien yritystukien ja verotukien karsiminen.
  - Opintolainapohjaiseen rahoitukseen siirtyminen korkeakoulutuksessa.
  - Työttömyyskorvausten rajaaminen.

MISTÄ TALOUSKASVU SYNTYY?

Kasvu syntyy riskinotosta, investoinneista, työstä ja osaamisesta. Kasvuyrityksillä ja laajemmin pk-sektorin yrityksillä on keskeinen asema modernien jälkiteollisten maiden talouskasvussa. EU:n koko yrityskannasta noin 99 % on pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Vuonna 2013 rahoitussektorin ulkopuoliset pk-yritykset työllistivät 88,8 miljoonaa ihmistä ja tuottivat 26 % EU:n maiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta. Talouskasvun kannalta tärkeimpiä ovat kuitenkin nopeasti kasvavat pk-yritykset. Niiden on havaittu kasvattavan maan bruttokansantuotetta ja työllisyyttä huomattavasti suuryrityksiä tai normaaleja start-up yrityksiä enemmän.

Suomen ongelma on, että meillä on liian vähän sellaisia yrityksiä, jotka työllistävät ja kasvavat. Suuria on vain 623 ja keskisuuria 2480. Vain osa näistä on kasvuyrityksiä, joita Suomessa on noin 1000. Sen sijaan Suomessa on huomattava määrä yksinyrittäjiä (Taulukko 3).

Populististien suusta usein kuulee, että hyvinvoinnin tuottaa hyvinvointivaltio. Totuus ei voisi olla tästä kauempana. Todellisuudessa sen arvionlisän, johon hyvinvointi perustuu, tuottavat yritykset. Ne tuottavat 80 % maamme BKT:sta.

Kun yritykset voivat huonosti, kaikki voivat huonosti. Suomi tarvitsee lisää työnantajia. Nopeasti kasvavia yrityksiä syntymistä voidaan edesauttaa ainoastaan luomalla yrityksille dynaaminen, riskinottoa ja menestymistä suosiva toimintaympäristö. Tämä tarkoittaa sääntelyn purkamista, rahoituksen saatavuuden varmistamista ja mahdollisuutta lopettaa tappiollinen yritys ilman, että samalla vaarantaa mahdollisuutensa aloittaa uusi yritystoiminta myöhemmin. Tarjoamme kirjassamme vahvan tietopaketin yrittäjyydestä Suomessa, minkä lisäksi esittelemme eräitä suoria toimenpiteitä yrittäjyyden vahvistamiseksi täydentämään niitä rakenteellisia uudistuksia, joita esitämme Suomessa toteutettavaksi.

Kirja tukeutuu eräisiin aikaisempiin tutkimuksiin todeten, että Suomen kilpailukykykuilu on noin 10-20 %. Samalla kirja tuottaa laskelman, joka osoittaa, miksi näin on tapahtu-

nut. Niinpä vaikka teollisuuden työvoimakustannusten suhde liikevaihtoon on Suomessa matala, tämä koskee vain suoria työvoimakuluja. Tuotantotoimintaan liittyvissä kotimaisissa välituotteissa ovat vastaavat henkilöstömenot, jotka kokonaisuutena nostavat henkilöstömenojen osuuden yli 70 %:iin teollisuuden arvonlisästä. Suomi on liian kallis maa tuottaa ja Suomi on liian kallis maa ulkomaisille investoinneille.

SUOMEN JÄYKÄT TYÖMARKKINAT JARRUTTAVAT TALOUSKASVUN KÄYNNISTYMÄSTÄ

Suomalaisessa korporatismissa ajetaan vain tietyn väestöosan etuja. Esitämme kirjassa sopimisen vapauden lisäämistä ja siirtämistä paikallistasolle. Saksan, Ruotsin ja Tanskan menestykselliset uudistukset on hyvä ottaa tavoitteeksi.

Korporatismi estää tehokkaasti kansantalouden kehityksen ja hyvinvoinnin vahvistumisen. Se on ristiriidassa Suomen euro-jäsenyyden kanssa. Tehokas ja välttämätön keino yrittäjyyden vahvistamiseksi ja työpaikkojen luomiseksi on vapaan sopimisen salliminen työmarkkinoilla. Tähän liittyy ehdotus minimipalkkalainsäädännöstä, jolla korvataan yleissitovat työehtosopimukset. Niin sanotut nollasopimukset sopivat monille kansalaisille esim. opiskelijoille ja auttavat monia työllistymään. Kapea-alaisilla etujärjestöillä ei voi olla oikeutta estää niiden syntymistä, jos ne auttavat ihmisiä työllistymään.

Suomessa tulee toteuttaa ne työmarkkinauudistukset, jotka Saksassa, Ruotsissa ja Tanskassa ovat osoittautuneet menestyksiksi.

TAULUKKO 3.

Yritysten lukumäärä yritysten koon mukaan luokiteltuna vuosina 2012–2013.

	Yritysten lukumäärä	%	Henkilöstö
Suuret (250–)	623	0,2	525 000
Keskisuuret (50–249)	2 480	0,9	243 000
Pienet (10–49)	15 175	5,7	320 000
Mikroyritykset (2–9)	77 285		189 000
Yksinyrittäjät (1–1,5)	170 000		170 000
Mikrot ja yksinyrittäjät yhteensä	247 285	93,1	359 000
Yhteensä	265 563		1 447 000

TAULUKKO 16

Pääomasijoitukset (miljoonaa euroa) ja kohdeyritysten lukumäärä (kpl) viime vuosina Suomessa.

	Varainkeruu	Sijoitukset, milj. euroa	Venture, milj. euroa	Buyout, milj. euroa	kpl
2007	1 325	380	130	250	380
2008	909	487	115	372	415
2009	383	371	87	284	372
2010	372	441	98	343	359
2011	449	443	77	366	336
2012	542	486	83	403	341
2013	496	539	107	432	385
2014 (I-III)	500	422	66	356	311
2014 (ennuste)	600	500			

Korporastinen edunvalvonta on myös suoranaisesti estänyt oppisopimusjärjestelmän kehittämisen Suomessa. Oppisopimusjärjestelmä on kuitenkin ollut tärkeä tekijä Saksan talouden nousun taustalla, ja se auttaisi myös Suomea. Maan edun tulee ajaa tällaisen edunvalvonnan ohitse. Samaan aikaan on kehitettävä matalapalkkasektoria työtilaisuuksien luomiseksi syrjäytyneille, liitettävä siihen tehokas julkinen palkkatuki ja näin sallittava syrjäytyneille mahdollisuus oman elämänsä hallintaan saattamiseen.

MITÄ HANKKEITA TULEE RAHOITAA JA KENEN TOIMESTA?

Yritysten rahoituksessa Suomessa on kaksi vinoumaa. Yhtäältä rahoitusjärjestelmä on painottunut vieraaseen pääomaan ja se on liian pankkikeskeinen. Toisaalta julkisen sektorin rooli riskirahoituksessa on liian hallitseva. Käsittelemme näitä periaatteellisia kannanottoja ja toteamme oman pääoman ehtoisen riskirahoituksen vahvistumisen tarpeen Suomessa.

Pankkiluottojen saatavuuden kiristyminen eurokriisin seurauksena tähdentää oman pääoman ehtoisen riskirahoituksen vahvistamisen merkitystä. Myös oikein rakennettu verouudistus voi toimia tämän tavoitteen saavuttamisessa.

MITÄ VEROTUKSELTA EDELLYTETÄÄN, JOTTA TALOUS KÄÄNTYISI KASVUUN?

Verotus on työmarkkinauudistuksen ohella toinen talouspolitiikan lohko, jossa oikeilla ratkaisulla saadaan paljon hyvää aikaan. Olemme päätyneet seuraavan veropoliittisen yleislinjan esittämiseen:

- ansiotulojen verotusta kevennetään ja ylintä marginaali-verotusta alennetaan
- yrittäjyyttä edistetään verotuksellisin keinoin
- pääomatulojen verotusta yhdenmukaistetaan
- pääomatulojen kokonaisveroastetta alennetaan, jotta pääoma ei karkaa maasta
- tulonmuuntokannustinta ansiotuloista pääomatuloiksi rajoitetaan
- veropohjaa laajennetaan karsimalla verotukia (verovähennykset ym.)
- omaisuutta verotetaan edelleen perintö- ja lahjaverolla sekä kiinteistöverolla
- perintö ja lahjaverotusta alennetaan vuoden 2010 tasolle ja sukupolvenvaihdosten huojennus palautetaan aiemmalle tasolle.

TAULUKKO 18

Kiinteiden investointien arvo Suomessa ja euroalueella, (indeksi 2000 = 100).

	2001	2004	2008	2010	2012	2013	2014
Suomi, yksityiset	103	115	144	135	127	122	118
Suomi, julkiset	104	128	150	123	165	172	174
Euroalue, yksityiset	102	110	137	120	137	120	122
Euroalue, julkiset	102	109	150	130	125	128	123
Suomi, yksityiset investoinnit (pl. asunnot, volyymi)		108	132	112	114	108	98

Lähteet: Anssi Rantala (2015), Aktia talousennuste vuosille 2015–2016, Kauppalehti 3.3.2015, Aktia pankki ja Macrobond.

Kirjaamme sisältyy konkreettinen esitys yhteisö- ja pääomatu-
loverotuksen uudistamiseksi (alla). Siihen olemme päätyneet
nähtyämme aiheen huolestua, paitsi kasvuyrittäjyyden capeu-
desta Suomessa, myös maan heikentyneestä investointiasteesta
yleisemmin. Suomi on liian kallis tuottaa. Pääoman tuotto ei
ole riittävä, jotta tänne olisi kannattavaa investoida.

TAULUKKO 17

Tehdasteollisuuden kannattavuus = toimintaylijäämä/
tuotos, prosenttia.

2000	2005	2009	2010	2012	2013
12,0	10,6	4,7	6,0	3,2	2,9

Lähde: Suomen Pankki Talouden näkymät, Euro & Talous 5/2014.

Tutkimukset osoittavat, että yhteisöveroaste on tärkeä tekijä sen kannalta, mihin maahan pääoma investoidaan globalisoi-
tuneessa maailmantaloudessa. Tähän voi päätyä myös esim.
Irlantia ja Viroa koskevien havaintojen perusteella. Suomen
verojärjestelmä sen sijaan ei ole riittävän houkutteleva siltä
kannalta, että edes suomalaiset globaalit yhtiöt investoisivat
Suomeen. Samalla osinkojen verotus on rakennettu hyvin mo-
nimutkaiseksi, mikä virheellisesti suuntaa investointeja esim.
kiinteistöihin eikä yritystoimintaan.

Tästä syystä olemme ehdotuksen ehdotuksen verotuksen
korjaamiseksi. Sen lähtökohtana on ns. Hetemäen verotyöryh-
män väliraportti vuodelta 2010, jonka poliitikot lyhytnäköisyy-
dessään tyrmäsivät ennen kuin ”muste oli siitä kuivunut”.

Kirjassamme esitämme tietyiltä osin jalostetun version
Hetemäen työryhmän ehdotuksesta. Pääkohdiltaan esityksem-
me on seuraava:

- Yhteisöveroaste 15 % (nyt 20 %)
- Pääomatuloveroaste 30 % (nyt 30 ja 33 %)
- Julkisesti listatusta yhtiöstä saadut osingot luetaan koko-
naan veronalaiseen pääomatuloon (nyt 85 %).
- *Julkisesti listaamattomasta yhtiöstä saaduista osin-
goista ns. normaalituottoa vastaavasta osasta 35
% luetaan veronalaiseen pääomatuloon (nyt: 25 %,
kun osinko on enintään 8 prosenttia nettovarallisuu-
desta, mutta alle 150 000 euroa; 85 %, kun osinko
on yli 150 000 euroa, mutta jää alle 8 prosentin
rajan; 75 %, kun osinko on yli 8 prosenttia nettova-
rallisuudesta).*

Taloukasvun ja työllisyyden kannalta tehokkainta olisi alentaa yhteisöveroa. Yhteisöveron alentamisen kustannukset voidaan kattaa vähentämällä sekä suoria yritystukia että verotukia.

Tämän seurauksena taloudesta tulisi nykyistä dynaamisempi ja kannustavampi. Yhteisöveron alentaminen myös lähes varmasti loisi enemmän työpaikkoja kuin nykyiset yritystuet.

- Normaalituotoksi oletetaan 3 % ja tuotto lasketaan yhtiön osakekohtaisen nettovarallisuuden perusteella. Hetemäen työryhmän ehdotuksessa normaalituotoksi on oletettu 5 %.
- Julkisesti listaamattoman yhtiön jakamia osinkoja, jotka ylittävät normaalituoton rajan, verotetaan täysimääräisesti pääomatulona. Samalla luovutaan niin sanotusta ansiotulo-osingosta.
- Listattujen yhtiöiden maksamista osingoista 3000 euroon saakka 35 prosenttia on veronalaista pääomatuloa, jota niin ikään verotetaan 30 prosentin veroasteella. Ylime-nevät osingot ovat täysimääräisesti 30 prosentin veroasteella verotettavia kuten muukin pääomatulo.

Ehdotuksemme vaikutukset

- Se säilyttää ns. yrittäjyyshuojennuksen
- Se supistaa ansiotulojen veroasteen ja pääomatulojen veroasteen kuilun pienemmäksi kuin koskaan Suomen historiassa
- Se täysin eliminoi listautumiskynnyksen
- Se ei kannusta pääomien karkaamiseen Suomen ulkopuolelle
- Ehdotukseen liittyy ansiotulojen veroasteiden alentaminen etenkin keskituloisilla.
- Kirja pitää mahdollisena ajatusta, että Viron verojärjestelmä olisi Suomessa toteutettavissa
- Kirjassa on myös tarkasteltu radikaalimpaa verotusratkaisua ns. vapaatuloveromallia.

SUOMESSA MAKSETAAN LIIKAA YRITYSTUKIA

Yritystukia maksettiin toissa vuonna 964 miljoonaa euroa. Se on peräti 77 prosenttia enemmän kuin vuonna 2008. Suorien rahallisten tukien päälle tulevat vielä epäsuorat verotuet, jotka ovat suoriin tukiin verrattuna moninkertaiset. Verotukia ovat verovähennykset ja alennetut verokannat. Vuonna 2012 verotukien kokonaissumman on Suomessa arvioitu olleen yli 23 mrd. euroa. Suurin osa niistä kohdistuu omistusasumiseen ja välilliseen verotukseen. Yli kolmannes verotuista, vähintään 7,6 mrd. euroa kohdistuu teollisuuteen ja elinkeinoihin. Jos mukaan laskettaisiin luonnollisten henkilöiden eläketulovähennys ja ansiotulovähennys, verotukia olisi kaikkiaan Suomessa jopa 40 mrd. euroa.

TYÖURIA ON PIDENNETTÄVÄ

Suomessa on huomattavan suuri käyttämätön työvoimareservi ja työurien pidentäminen on välttämätöntä, jotta talous saadaan kasvamaan ja menestymään. Suomen vajaakäyttöiset työvoimaresurssit ovat Pohjoismaiden suurimmat, kun esim. Saksassa taas on lähes täystyöllisyys ja nuorisotyöttömyys vain kahdeksan prosenttia.

Alusta

- Suomalainen opiskelija valmistuu yliopistosta keskimäärin 29-vuotiaana, siis melko vanhana. Valmistumista on nopeutettava. Tähän tähtää esittämämme ns. Australian opintorahoitusmallin käyttöön otto. Muut toimenpiteet työurien pidentämiseksi alusta voisivat olla osa- ja määräaikaistyön lisääminen ja ns. nollatuntisopimusten hyväksyminen. Nämä sopivat monille nuorille heidän elämäntilanteeseensa nähden hyvin (ks. alempana).

Keskeltä

- Viikkotyöajan maltillinen pidentäminen sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.
- Lomien lyhentäminen.
- Paikallisen sopimisen lisääminen.
- Määräaikaisen ja osa-aikaisen työn lisääminen.
- Koeaikojen pidennys.
- Muita toimenpiteitä? Poissaolot ovat Suomessa pidempiä kuin Ruotsissa. Siksi sairauspoissaoloissa olisi otettava käyttöön Ruotsin mallin mukainen (palkaton) karenssi-päivä ensimmäiselle poissaolopäivälle.

Loppupäästä

- Tehty eläkeuudistus ei ole riittävä, uudistusta on jatkettava

MISSÄ SUOMEN HYVINVOINTIMALLI ONTUU?

Maan väestölle terveydenhuoltopalveluista huolehtiminen on tärkeimpiä julkisen talouden tehtäviä. Suomen terveydenhuoltojärjestelmä on hyvä, mutta ei ongelmaton. Ihmiset ovat eriarvoisessa asemassa: työssä olevat ovat edunvalvontakoneistonsa avulla hoitaneet osansa hyväksi. Syrjäytyneille terveydenhuolto ontuu: jonot ovat pitkiä, julkinen terveydenhuolto ylikuormitettu ja johtaminen on heikkoa.

Otamme kirjassa sen lähtökohdan, että julkisen sektorin tulee olla vastuussa terveydenhuollon organisoimisesta jatkosakin ja että terveydenhuollon tulee olla pääsääntöisesti verorahoitteinen. Sen sijaan palvelujen tuotannon tehokas järjestäminen edellyttää kilpailua ja yksityisten tuottajien mukanaoloa täydentämässä julkista terveydenhuoltoa. Kansalainen on paras kilpailuttaja; potilaalla tulee Ruotsin mallin mukaisesti olla mahdollisuus itse valita, mistä palvelunsa hankkii.

Korkeakouluopiskelun tehottomuus on toinen rakenteellinen ongelma suomalaisessa mallissa. Opiskelijalle ilmainen ylempi korkeakoulututkinto maksaa suomalaiselle veronmaksajalle noin 40 000 euroa. Tämän päälle tulee vielä opintotuki, joka on keskimäärin 19 000 euroa opiskelijaa kohden. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden elinikäiset ansiot ovat keskimäärin 490 000 euroa suuremmat kuin keskiasenteen koulutuksen saaneiden; päälle tulevat vielä noin 360 000 suuremmat eläketulot. Kun korkeakoulutettujen opiskelijoiden tulotaso on keskimäärin selvästi suurempi kuin ei-koulutettujen, samasta syystä myös heidän eläketulonsa on korkeampi.

Puollamme siirtymistä Australian mallin mukaiseen opintolainapohjaiseen maksujärjestelmään, jossa keskitasoa korkeammille tulotasoille pääsevät kandidaatit ja maisterit maksavat valtiolle opiskelusta syntyneet kustannukset. Alle keskituloisilta korkeakoulutetuilta maksua ei peritä.

Kirjassa esitellään myös kaksi jo aiemmin julkisuudessa esiteltyä reformia Suomen sosiaaliturvajärjestelmään. Ehdotus ansioturva-reformiksi tähtää ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulottamiseen palkansaajille yhtäläisin ehdoin. Toinen ehdotus, perustili, tähtää hyvinvointivaltion tulonsiirtojärjestelmän perusteelliseen uudistamiseen. Se poistaa työn tekemisen kannustinloukkuja ja lisää työn tarjontaa. Se lisää myös palvelumuotoista työn kysyntää supistamalla verokiilaa ja kannustaa yksityiseen pääomanmuodostukseen, kansankapitalismiin.

POLIITTISEN JÄRJESTELMÄN KRITIIKKI JA UUDISTAMINEN

Markkinatalous ei ole täydellinen. Toimiakseen hyvin se tarvitsee tuekseen oikeusvaltion periaatteita ja lainsäädäntöä. On tuiki selvää, että yritysten perustamiseen ja toimintaan tulee liittyä toimenpiteitä, jotka takaavat julkisen vallan ja yritysten sidosryhmien informaation tarpeet. Kuluttajat tarvitsevat suojaa laatuongelmien vuoksi ja väärinkäytöksiä vastaan. Ulkoishaittoihin tulee voida puuttua. Rahoitusjärjestelmän toimivuuden kannalta on olennaista, että juridiset ongelmat ovat hallittavissa. Koko järjestäytynyt yhteiskunta tarvitsee siis pelisääntöjä. Markkinoiden ja talouden sääntelyn tarve syntyy siitä, että ilman sääntelyä markkinatalous voi pahimmillaan olla anarkistinen, viidakon lakien ohjaama. Alan tutkimuksessa puhutaan markkinoiden epäonnistumisesta (market failure).

On silti vaarana, että hyväksyttävästä sääntelystä ajautetaan talouden ylisääntelyyn (government failure). Suomessa näin on jo käynyt. Selvitysten mukaan Suomessa (ja Ruotsissa) ylisääntelyn aiheuttama menetys olisi ollut vuonna 2003 noin 1,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Koko EU:n alueella bruttokansantuote olisi ollut arviolta jopa 3,5 prosenttia suurempi ilman hallinnollista taakkaa.

Ylisääntelyn purkaminen on osoittautunut lähestulkoon ylivoimaiseksi tehtäväksi. Päittäjillä ei ole siihen kannusteita,

koska se ei tuo lisää äänestäjiä. Esitämme kolme radikaalia ehdotusta Suomen kansanedustuslaitoksen toiminnan parantamiseksi:

Ehdotus 1

- Kansanedustajien palkoissa siirrytään kannustinpalkkausjärjestelmään. Tämä tarkoittaa sitä, että edustajan palkka muodostuu kiinteästä peruspalkasta ja tulokseen sidotusta bonuksesta.
- Kiinteän peruspalkan suuruus on 80 % nykyisestä kansanedustajan palkasta.
- Bonuspalkkio määräytyy sen mukaan, minkälaiseen suorituskyykyyn Suomen kansantalous kansanedustajien toimikaudella pystyy (mitattuna esim. työllisyyden, valtion rahoitusaseman ja talouskasvun kehittymisenä). Bonuspalkkion suuruus on 0-100 prosenttia peruspalkasta.
- Bonuspalkkion suuruus arvioidaan vuosittain kansanedustajien työvuoden päätteeksi. Arviointia varten nimitetään eduskunnasta riippumaton viiden hengen asiantuntijaryhmä, joka edustaa valtiontalouden tarkastusvirastoa, yliopistotutkijoita ja kansalaisjärjestöjen edustajia.

Ehdotus 2

- Kansanedustajien lukumäärä supistetaan 200:sta 151:een.

Ehdotus 3

- Vaikka joustavaan listavaaliin liittyy ongelmia, sen hyödyntämistä tulisi Suomessa selvittää.
- Blokkivaalin käyttöönottoa voi suositella tilanteessa, jossa maahan on saatava aikaan sen tulevaisuuden kannalta tärkeät reformit. Niiden yhteiskunnallinen hyöty aikaan määrää, olisiko blokkivaali tilapäinen vai pysyvä demokratian muoto.
- Kansanedustajien toimikausien määrän rajoittamiselle on vahvat perustelut.

LOPUKSI

Yhä useampi kansalainen on esittänyt huolensa Suomen tilasta tänään ja kehityssuunnasta huomenna. Kirjassamme olemme nähneet nämä huolenaiheet perustelluiksi. Olemme myös kartoittaneet niitä rakenteellisia muutostarpeita, joita on toteutettava, jotta Suomi olisi hyvä maa myös tuleville sukupolville. Kirjassa esitetyt ehdotukset eivät leikkaa vähäosaisilta etuja eivätkä tuloja. Ne kohdistuvat niihin, jotka edunvalvontakoneistonsa kautta ovat onnistuneet ajamaan asemansa paremmaksi, kuin mikä se on huonompiosaisilla.

Emme oleta, että talouspoliittisen manifestin ehdotukset saisivat jakamattoman suosion. Niiden toteuttamisessa monet valtasuhteet purkautuisivat ja eduskunnan asema talouspolitiikassa vahvistuisi. Eduskunnan työn laadun varmistamiseksi olemme myös esittäneet useita konkreettisia ehdotuksia. Nämä manifestimme ehdotukset tähtäävät siihen, että kansanedustuslaitos ottaa sille kuuluvan tehtävän kansantalouden ohjaamisessa ja talouspolitiikan puitteiden valmistelussa ja päätöksenteossa. !

Libera-säätiö on vuonna 2011 perustettu itsenäinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatuspaja, joka tukee ja edistää yksilönvapautta, vapaata yrittäjyyttä, vapaita markkinoita ja vapaata yhteiskuntaa. Sen toiminta koostuu tiedotus- ja julkaisutoiminnasta, tutkimustyöstä ja tapahtumien järjestämisestä. Libera on yksityisesti rahoitettu, toiminnallinen ja yleishyödyllinen säätiö. WWW.LIBERA.FI

